

הלכות פסח תעיהתעו

מכלל אכילת מצה ללמדך שאין חובה לאכול מצה ביום השביעי וכל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא דהיינו שכל השבעת ימים אינו מזהר לאכול מצה אלא שלא לאכול המין על דרך שנתבאר יכול אף בלילה הראשון כן תלמוד לומר בערב תאכלו מצות הכתוב קבעו חובה¹¹.

ומשאכל כזית יצא ידי חובתו מן התורה¹²:

לג' ואם נאנס ולא אכל מצה בלילה זה אין לו תשלומין בשאר לילות וימים¹³ לפיכך כשאוכל מצה בשאר לילות וימים אינו מברך על אכילת מצה¹⁴ אף שלא אכל מצה עריו מכניסת הפסח ולא בורך עליה¹⁵:

תעו מנהג אכילת צלי בלילה פסח וכו' ז' סעיפים:

א מקום שנהגו לאכול בשר צלי בליל פסח אוכלין מקום שנהגו שלא לאכול¹⁶ משום גזירה שמא יאמרו פסח הוא¹⁷ אסור להם לשנות מנהגם ואף בניחם אחריהם אינן רשאין לשנות מנהג אבותיהם¹⁸ ואף מי שבא לדור שם ממקום שנהגו לאכול אסור לו לאכול עין ס' תס"ח¹⁹ ובמדינות אלו נהגו שלא לאכול²⁰:

ב ובכל מקום אסור לאכול בלילה זה גדיים המקולסין²¹ (פירוש מקולס הוא לשון מוּזֵן²² שרעו²³ ובני מעיו בשעת צלייתו²⁴ הן תלין למעלה מראשו²⁵ או מצדו²⁶) כגבור מוּזֵן שכובע נחושת למעלה מראשו²⁷ וכלי זיינו בצדו²⁸ דהיינו גדי או כבש צלוי כולו כאחד²⁹ (ראשו על כרעיו ועל קרבו³⁰) ולא נחסר ממנו שום אבר³¹ שהרי זה דומה לצליית הפסח³² שהיה נצלה כשהוא שלם כולו כאחד (וכרעיו ובני מעיו תלין חוצה לו³³) ויהא נראה כאוכל פסח בחוץ³⁴ אבל אם צלה אותו כשהוא מחותך³⁵ או אפילו כשהוא מחובר אלא שנתחך אבר אחד מגופו קודם הצליה³⁶ או ששלך בו אבר אחד כשהוא מחובר³⁷ ואח"כ צלה אותו כולו כאחד הואיל ואינו דומה לצליית הפסח הרי זה מותר במקום שנהגו לאכול צלי בלילה זה³⁸:

ג אפילו בשר עגל ועוף שאין הפסח בא מהם וכן כל דבר המענין שהיושה אסור לאכול צלי במקום שנהגו שלא לאכול³⁹ לפי שהעולם ימעו בן צלי לצלי⁴⁰ ויבואו להתיר

ח רש"י דף נג, א ד"ה מקולסין.
ט רש"י בצה שם.
י רש"י דף נד, א ד"ה מקולס.
יא רש"י נג, א שם ובצה שם.
יב רש"י ער, א שם.
יג רש"י נג, א שם ובצה שם.
יד ברייתא ער, א רמב"ם שם ש"ע שם.
טו רש"י נג, א שם מור.
טז ברייתא שם רמב"ם שם ש"ע שם.
יז רש"י שם ר"ה כאחד לבוש ס"ב.
יח כר"ע במשנה שם רמב"ם הל' קרבן פסח פ"ח ה"י.
יט רש"י שם רמב"ם פ"ח ה"יא ש"ע שם.
כ ברייתא דף נד, א רמב"ם שם ש"ע שם.
כא רש"י שם ר"ה נשלק.
כב רב ששת בגמרא שם רמב"ם שם ש"ע שם.
כג רמב"ם שם ש"ע שם.
כד ירושלמי פ"ד ה"ד מור ומ"ע ס"ב.
כה מ"א סק"ג.

יג ברייתא שם ורשב"ם ר"ה הוי רש"י סוכה שם. לבוש שם.
יד רמב"ם שם מור וש"ע שם. וראה גם לקמן ס' תפ"ס.
יז תוס' סוכה כז, א ד"ה חור ח"י סק"ב.
יז כלבו ס' ג (ג, ד). ח"י שם.
יז ח"י שם.

סימן תעו

א מנחה נג, א מור וש"ע ס"א.
ב רמב"ם פ"ח ה"יא. ש"ע שם. וראה גם רש"י שם ר"ה שלא לאכול.
ג ראה גמרא ג מו"ב.
ד ס"ט, וס"ג.
ה טור לבוש ס"ב מ"א סק"א.
ו ברייתא ער, א משנה בצה כב, ב מור וש"ע ס"א.
ז רש"י ע"ל ס' תפ"ס ס"ד.
ז רש"י בצה כב, ב ר"ה מקולס.

הלכות פסח תעו

הא

גם בשר צלוי מכבשים ועוים כיון שהכל מין בשר אבל דבר שאינו מעון שחיטה כגון דגים וביצים מותר לאכלם צלויים¹⁰ לפי שאינן דומין כלל לבשר ולא ימעו בהם:

ך צלי קדרו¹¹ (פרוש¹²) שנצלה בקדרה בלא מים ושום משקה אלא מתבשל במוחל הוציא ממנו) אף על פי שאינו דומה לצלית הפסח שהפסח שנצלה בקדרה פסול¹³ אף על פי כן במקום שנהגו שלא לאכול צלי יש לאוסרו מפני מראית העין שלא ימעו להתיר גם צלי אש ואפילו אם בשלו מתחלה במים ואח"כ עשאו צלי קדר יש לאסור מטעם זה ומכל מקום לצורך חולה קצת יש להקל בזה¹⁴ כי יש מי שמתיר¹⁵ צלי קדר אבל אם צלאו אפילו צלי אש ואח"כ בישלו מותר¹⁶ לפי שהבישול מבטל את הצליה וכיוצא בזה בפסח פסול¹⁷:

ה יש לחזר שלא לאכול ולא לשתות בסעודה זו הרבה יותר מראי¹⁸ שלא יאכל האפיקומן באכילה גסה¹⁹ דהיינו שאינו תאב כלל לאכול²⁰ שאו אינו עושה [מצוה] מן המבוחר שאף שהאפיקומן הוא זכר לפסח והפסח היה נאכל על השוכע דהיינו שהוא שבע כבר ולכן אוכלין האפיקומן אחר גמר כל הסעודה כמו שיתבאר בס' תעו²¹ מכל מקום צריך שיהא לו קצת תאוה לאכול²² אבל כשאינו מתאוה כלל ואוכל הרי זו אכילה גסה ואין זו מצוה מן המבוחר אבל מכל מקום יוצא ידי חובתו באכילה זו²³.

אבל אם שבע כל כך עד שנפשו קצה באכילה מרוב שובעו אף שדווקא את עצמו לאכול אינו יוצא ידי חובתו באכילה זו שאכילה גסה כזו אינה נקראת אכילה כלל²⁴ כמו שיתבאר בס' תרי"ב²⁵:

ז נהגין בקצת מקומות לאכול ביצים בסעודה זכר לאבילות²⁶ חורבן בית המקדש שכשחיה קיים היו מקריבין פסח²⁷ ואוכלין בלילה זה ועכשיו אין לנו פסח²⁸ לכן מתאבלין עכשיו על זה²⁹ וזוהו המעם אוכלין ביצים גם בלילה השני³⁰:

ז יש נהגין שלא לאכול בלילה זה שום מיבול רק שני מיבולים אלו³¹ דהיינו מיבול הראשון שקורים אמירת ההגדה ומיבול המרור בחרוסת כדי שיהא ניכר³² ששני מיבולים אלו הם לשם מצוה:

כו ירושלמי שם. ט"ז סק"ג. ח"א שם.

כז ח"א סק"א.

כח רש"י שם, א"ר ד"ה צלי קדר.

כט וגריא שם. רנ"ב הל' קרבן פסח פ"ח ה"ח, ובס"מ שם.

ל מ"א שם.

לא נחלת צבו סק"ב.

לב ח"א שם. ח"י סק"ב.

לג כריתא שם. רמ"ב שם.

לד וראה גם בסידור: אוכל ושתה כדי צרכו, משמע ולא יותר מכדי צרכו (לקטני מעמים ומתנגים להנש"פ ד"ה אוכל).

לה מנהי"ל סדר התגדה רמ"א ס"א.

לו מ"א סק"ב.

לז מ"א וס"ג.

לח תוס' ק', ב ד"ה דילמא בשם ר"ת. כ"ה ריש ס'.

תעו. מ"א שם.

לט כדעת ריש לקיש נזיר כג, א.

מ תוס' שם, ובנייר שם ד"ה פסח. מ"א סוף סק"ב.

מא מ"א ס"ג. וראה גם לעיל ס' קצו ס"פ (שתלוי אם גרנו נהנה מראכילת).

מב דרכי משה ס' תעו ס"ק י. רמ"א כאן ס"ב. וראה לעיל ס' תעו סכ"א שאוכלין את הבציה שמבערה.

מג ראה ס' המנהגים – הב"ד ע' 41, שמובלין אותה בני המלה.

מד רמ"א שם בפסוק ב'.

מו ראה דרכי משה שם.

מז מ"א סק"ד.

מח ח"י סק"ג. וראה גם ספר המנהגים – הב"ד שם.

מז מהר"ל סדר התגדה. רמ"א שם. וראה ספר המנהגים – הב"ד שם (שמובלים גם הביצה).

מח לבוש ס"ב.